

CO ČECH, TO DESIGNÉR

ING. JAN OPITZ

Mnozí z těch, kteří se už nějaký čas pohybují v branži realizace interiérů, ať ve fázi projekce a přípravy, výroby, nebo finální realizace, se jistě nemohou zbavit dojmu, že vlastních designérů kolem nich nějak hodně přibývá. A to už delší dobu, a stav se nemění. Je do budoucna udržitelné, aby se navrhováním interiérů užíval takový zástup designérů? Co za tím zájmem stojí, kdo nové a nové designéry produkuje a co se s nimi na trhu děje?

KOLIK DESIGNÉRŮ POTŘEBUJEME?

Kolik designérů na trhu je a kolik se jich užíví? Podle tradičního modelu tvoří poptávka nabídku, ovšem, jak již také víme, i nabídka tvoří za jistých okolností poptávku. Jisté je, že oba mechanismy ve vztahu ke vzrůstajícímu množství designérů fungují. V médiích všech myslitelných formátů je nemalá pozornost věnována interiérovému designu, resp. v mnoha případech spíše stylingu. Následné vyvolávání „potřebné“ a snad i jednoduché a dostupné změny směřuje spotřebitele nejen k vlastní tvorbě, ale také k vyhledání práce designéra. Ruku v ruce jde tento jev s příznivou finanční dispozicí společnosti a tím i relativně dostupných služeb – nabídek na trhu, které jsou v období ekonomické prosperity a kupní síly přirozeně nakloněny „zbytným“ potřebám. To by mělo řady designérů přirozeně těšit, neboť „hlad“ po lepším bydlení z pohledu všech jeho dopadů je pro každého jedince, a tím i pro společnost, nezanedbatelným přínosem, pokud může zlepšovat jeho zázemí a blahodárně ovlivňovat psychiku, odpočinek, rodinný i pracovní život.

Je tomu ale skutečně tak? Bohužel zdaleka ne! Z interiérového designu se stal business, a to více, než je únosné! Řady erudovaných a poctivých designérů, jejichž práce přináší výše popsané aspekty, jsou invazivně „posilovány“ na jedné straně neumětely a na druhé obchodníky s deštěm. Ti první to možná myslí upřímně, ale nemají při nejlepší vůli schopnost nabídnout odpovídající kvalitu (co do hloubky a rozsahu zpracování), ti druhí jsou zaměřeni převážně na prodej služby, a byť jejich prezentace působí profesionálněji, službou zákazníkovi je spíše přiřazení určitého typu šablony opakovaných řešení než individuální přístup. Jak by byl asi klient spokojen s návštěvou lékaře, kde by dostal lékařský předpis „jen od stolu“, bez vyšetření. Potřebujeme takové designéry? Jistě že ne. Bohužel nepoučený potencionální zákazník je nerozezná, může se rozhodovat jen podle ceny, zkrácených informací a referencí z webových stránek designéra. Volný trh sám tuto kvalitu přirozenou selekcí nevyřeší, status volné živnosti profese interiérového designéra této skutečnosti jen nahrává. Regulace trhu formou povinné certifikace, tak jako jinde na západ o nás, je v nedohlednu. A tak se zatím užíví a přiživí, především v metropolích, jak se zdá, mnohý rádoby designér. Ale přirozeně tak trpí celkový trh, neboť je tím relativizována a znevýhodněna cena odborné práce skutečných designérů, která vyžaduje mnoho a mnoho „neviditelných“ hodin usilovné práce podepřené ne zadarmo získanými zkušenostmi. A samozřejmě nejvíce trpí sám zákazník, neboť je zde velká pravděpodobnost, že dostane něco, co nebude fungovat, co nechtěl. Ex post to mnohdy ani nezjistí.

Kolik designérů tedy potřebujeme? Číslo asi není možné stanovit jako v případě počtu lékařů na počet obyvatel v regionu. Shodneme se ale jistě na tvrzení, že potřebujeme jen skutečné designéry a zbavovat se těch, kteří si z navrhování udělali jen rychloobrátkový business à la McDrive. A že poté bude na trhu nedostatek designérů? Nevadí. S průměrem k návštěvě lékaře specialisty namísto „ranhojiče“ z ulice si poučený, nebo lépe řečeno legislativně ochráněný zákazník jistě rád počká. Vždyť také nejde o málo! A práce omezeného počtu certifikovaných interiérových designérů (ve vztahu k současnému stavu) nebude konečně devalvována.

NABÍDKA INSTANTNÍCH DESIGNÉRŮ

Zrychlující se vývoj techniky akceleruje také překotný vývoj společnosti, a to jak s kladnými, tak i zápornými dopady na skutečné blaho civilizace. Mohli bychom pracovat méně, ale zvyšováním produkční kapacity z různých důvodů pracujeme mnohdy více a pod větším tlakem. Jedním z činitelů, který nás pod tlak dostává, je čas, který neumíme „natáhnout“, proto hledáme rychlejší – „instantní“ řešení, abychom byli ještě efektivnější. Ale někdy to zkrátka není možné, ale přesto se o to snažíme.

V našem případě se jedná o alternativní vzdělávání designérů. Snad ještě zhoubnější než vlastní rychloobrátkový business s návrhy interiérů se stal business se vzděláváním budoucích interiérových designérů. Nic proti komukoliv, kdo takový kurz absolvuje ve svém vlastním zájmu „zkusit“ něco vytvořit, něco se dozvědět. Ovšem nabídka a prezentace těchto kurzů jako uceleného vzdělání interiérového designéra plně uplatnitelného na trhu jsou bez uvozovek lživé. Ať už se jedná o víkendové semináře a workshopy, nebo i dvousethodinové kurzy, není možné jimi suplovat sekundární ani terciární vzdělávání na odborných středních, vyšších nebo vysokých školách. Obsahy kurzů se povětšinou zabývají jen vizuální stránkou projektu, a i tam spíše kloužou po povrchu, neboť chybí zažitá aplikace uměleckých entit získaná v ateliérech. Namísto toho se často jedná jen o napodobování nebo kopírování předkládaných vzorů, původní tvorba je spíše nahodilá, bez hlubších a také vědomých souvislostí. A možná kdyby tady nabídka kurzu na úrovni stylingu skončila (a nikoliv pokusu o komplexní pojetí), nadělaly by kurzy méně škody. Rychlou aplikací různých pouček na tvorbu interiérů, ať už pod vedením výtvarníků, ale i některých praktiků z oboru, kteří se této vzdělávací instanci propůjčili, dosahují při nejlepší vůli jen podprůměrných výsledků. Z praxe také víme, že tyto výstupy jsou nedostatečné a někdy i zcela zcestné z pohledu realizace, kdy vyjde na povrch absolutní neznalost konstrukce, vhodné materiálové skladby i možnosti technologií, v jejichž mantinelech se designér musí přirozeně pohybovat, má-li být jeho projekt úspěšný. Je mi upřímně líto těchto absolventů, neboť vstupovali do kurzů mnohdy s větším přesvědčením a projevíli i více píle než leckterý student odborné školy. Prozření na začínajícího designéra teprve čeká. A neopomenutelné je i zklamání ze sebe sama, ovšem problém vznikl již na základě počátečního nereálného očekávání, resp. nabídky. Nechci nikomu kazit iluze, že začít se studiem interiérového designu mimo školu není nemožné. Je však velmi, velmi obtížné, oborový progres vyžaduje zcela jiné podmínky (kriticky porovnejme s jinými odbornými profesemi).

Za zmínku také stojí možná i přehodnocení nebo zvážení vlastní prezentace. Zejména druhořadá konkurence má tyto oblasti dobře zmapované a zapracované ve prospěch získávání svých klientů nebo jen dokreslení své „profesionální“ image. Samozřejmě záleží na skladbě vaší klientely a portfoliu projektů. I osobní doporučení bude jistě nějakou dobu fungovat. Ale nic netrvá věčně, doba se mění a náš konzervativní nebo odmítavý postoj změny nezastaví. Naopak, svět kolem nás proletí a my můžeme zůstat na okraji sami, přestože máme co nabídnout. Trochu v nadsázce řečeno, pokud není vyhnutí a nemůžete věci změnit a pochopit, potom je přijmete jako fakt, i konzervativní smýšlení by zde mělo mít své hranice.

ŠKOLSKÁ PRODUKCE DESIGNÉRŮ

Na počátku 90. let čelil vzdělávací systém velké poptávce (na kterou „trh se vzděláním“ reagoval a přizpůsobil se) po oborech ekonomických a právnických. Studium těchto škol je ze své podstaty co do množství operačních vědomostí náročné, ale i navzdory tomu a jistě také s vidinou dobře finančně ohodnocené perspektivy byly tyto školy po nějakou dobu nadmíru atraktivní. Obdobné zvýšení atraktivity „postihlo“ i vzdělávání v designérských oborech s různým zaměřením. Pro hrubou představu, otevřených „designérských“ oborů dotýkajících se navrhování interiérů (design interiéru, stavebnictví se zaměřením na architekturu a navrhování interiérů aj. derivátů) je na středních školách na dvě desítky! Jen specializovaných absolventů oboru design interiéru je každý rok kolem 120. Za současných, povětšinou nižších kritériálních podmínek míří zpravidla na vysoké školy různých zaměření, jen přibližně třetina z nich se dále věnuje příbuznému, když ne totožnému oboru.

Mohli předpokládat, že zvýšený zájem o design a mimouměleckou estetiku může společnosti, zvláště po období designérské recese 70. a 80. let minulého století, jedině prospět. Pohnutky jsou však zcela jiné. Za největší vlnou vzniku nových designérských oborů na takto původně nezaměřených školách, nebo dokonce vzniku celých škol stojí dvě skutečnosti.

První je postupné objevování „designérské mantry“ a trend studovat atraktivní obor, který snad může být zábavnou a zajímavou profesí, možná i snadnější obživou, které současná generace Z (narozené mezi lety 1995 a 2010) dá spíše přednost než jiným oborům. Nedivme se, vyrůstají ve světě, který se snaží tvářit „easy a friendly“. Svou roli tu mohou sehrát i posilující a demaskující potřeby společenského uznání, pocit vlastní výjimečnosti a zde konečně dosažitelná a úžasná příležitost prosadit se.

Druhou skutečností, která mohla být regulována, ale je již příliš pozdě, je boj o studenty ze strany samotných škol, ať už středních, nebo vysokých. Na počtu studentů (jakkoliv kvalitních) stojí nešťastný model jejich financování, tedy vlastní existence vzdělávacích institucí. Příčinou soupeření mezi školami byl postupně vznikající populační propad, tedy zmenšující se počet potencionálních uchazečů, který vstupoval do uměle předimenzovaného vzdělávacího systému. Tomu byla ponechána velká benevolence reagovat čistě tržně, a tak řada škol, než aby zanikla, začala „nahánět“ počty studentů na co nejatraktivnějších oborech. A to bez ohledu na jejich uplatnitelnost, o kvalitě takto přijatých studentů, personálním a materiálovém zajištění ani nemluvě. Nepochybně velký potenciál 90. let byl za přihlížení státu rozmělněn. Cesta zpět, pokud se najde dostatek vůle, odvahy a podpory, bude ještě více než zdouhavá především složitá. Jedinou útěchou může být snad zodpovědnost a informovanost uchazečů o příslušný obor na konkrétní škole, pro kterou se rozhodnou na základě referencí. Tímto problémem se zatím zabývají jen, jak se zdá, školy hrající v těchto oborech prim. Jsou sdružené v asociacích, které mají pro udělení členství kvalitativní kritéria. Doufejme tedy, že se s rozvinutou diskusí alespoň na tomto poli podaří časem pro potencionální studenty oddělit zrna od plev a pomoci jim v rozhodování o jejich budoucí škole, která bude naplňovat skutečný vzdělávací obsah profese designér.

BUDOUCNOST DESIGNÉRŮ

Bez víry ve zlepšení současné situace se o vlastní světlé budoucnosti přemýšlí jen stěží. Pokud vycházíme z reálných možností, tj. setrvačnosti trhu a patrně neprosaditelné regulace ze strany státu, jak na poli vzdělávání, tak na poli udělování živností (certifikací), bude nutné spoléhat na zákazníka. Zákazníka zodpovědného a vědomého si úskalí výběru designéra a jeho dopadu. Na to je zapotřebí neustálá a patřičně kvalitní prezentace našeho oboru v médiích směrem k běžnému zákazníkovi, aby byl schopen odlišit profesionální práci od „subkultury příživníků“. Ještě těžší bude prosazení regulace na obou úrovních, ale právě proto bychom neměli odevzdaně nebo poráženecky s apelací na toto téma přestat.